

**Cinsel Sapmaya Hukuki Korumadan
Kadına Yönelik Şiddetin Artmasına:
İstanbul Sözleşmesi**

Cinsel Sapmaya Hukuki Korumadan Kadına Yönelik Şiddetin Artmasına: İstanbul Sözleşmesi

Hazırlayan: SDAM

Tashih ve Eklmeler: Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi

SDAM, Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi

İstanbul 2020, Temmuz

Kategori: Gündem Analiz

sdam.org.tr

Bu yayının hakları SDAM Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi'ne aittir. Bu yayın SDAM'ın izni olmaksızın yayınlanamaz ve çoğaltılamaz. Ancak kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

İçindekiler

Giriş.....	4
İstanbul Sözleşmesi Nedir?	5
Cinsel Sapmaya Hukuki Koruma	7
Sözleşmenin Ruhu ve Toplumsal Cinsiyet İdeolojisi	11
İstanbul Sözleşmesi ve Şiddet	20
Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri	24
Aileyi Dağıtma	26
Türkiye’deki Siyasi Partilerin Sözleşme’ye Karşı Tutumu.....	27
Sonuç ve Değerlendirme	32

Giriş

İstanbul Sözleşmesi, 2011'den beri Türkiye'nin gündemindedir ve hâlâ gündemdeki yerini korumaktadır. Belki 1923'ten sonra Batı dillerinden çevrilmekle yetinilen Devrim Kanunları bir yana, ilk defa Türkiye'de bir hukuk metni, bu kadar az müzakere edilerek kabul edilip daha sonra bu kadar tartışılmıştır.

Halkın kendisini ilgilendiren hukuki düzenlemeleri eleştirme ve sorgulaması olumlu bir gelişmedir. Ancak halkın duyarlılığının yönetimde yeteri kadar karşılık bulmaması da düşündürücüdür.

Batı'dan gelen her uygulamayı olduğu gibi kabulden yana uç bir kesim Sözleşme'yi hararetle savunmakta, Batı'dan gelen sair düşünce ve uygulamalar gibi değerlerinin bir parçası olarak değerlendirmektedir. Batılı uygulamalara mesafeli olması beklenen bazı kadın kuruluşları ve kadın milletvekilleri de onlara yakın bir noktada durmaktadır. Bu kuruluşlar, cinsiyet eşitliği ile ilgili kısımlarını yok sayarak sözleşmeyi kadın haklarının en modern güvencesi olarak değerlendirmektedir.

Toplumun önemli bir kesimi ise Sözleşme'nin uygulanması neticesinde oluşan mağduriyetleri görmekte, sözleşmenin insan ve aile için oluşturduğu tehditle ilişkili olarak bir an önce iptal edilmesi talebinde bulunmaktadır.

Sözleşme'yi savunanlar Sözleşme'nin kadını şiddetten koruduğunu iddia etmektedir. Sözleşme'ye karşı duranlar ise Sözleşme'nin kadını korumadığını, kadına yönelik şiddeti arttırdığını ve aile kurumunu dağıttığını ifade etmektedir. Buna ek olarak Sözleşme'nin asıl amacının; doğuştan gelen tabii cinsiyete karşı, ideolojik ve ahlaki sapmalarla kurgulanan, bireylere telkin edilip dayatılan cinsel tercihleri koruma altına almak olduğunu dillendirmekteler.

Dolayısıyla Sözleşme üzerine bir mutabakat söz konusu olmadığı gibi Sözleşme'ye karşı keskin duruşlar ve farklı perspektifler söz konusudur.

Çalışmamız yukarıdaki görüşler ve iddialar bağlamında Sözleşme metnini merkeze alarak hazırlanmıştır.

İstanbul Sözleşmesi Nedir?

İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik ayrımcılık, eşitsizlik ve ev içi şiddeti önlemek amacıyla düzenlenen, asıl adı “Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi” olan uluslararası bir sözleşmedir. Sözleşme, Türkiye’nin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi dönem başkanı olduğu yıl İstanbul’da imzaya açılmış ve bundan dolayı İstanbul Sözleşmesi olarak tanınmıştır. İstanbul Sözleşmesi, Türkiye’nin üye olduğu Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmıştır.

Türkiye tarafından Sözleşme; Ak Parti iktidarı döneminde Dışişleri Bakanı sıfatı ile Ahmet Davutoğlu tarafından 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalanmış, 14 Mart 2012 tarihinde TBMM tarafından 26 dakikada oy birliğiyle kabul edilmiş ve 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aile kurumunu ve toplum yapısını etkileyen bir sözleşmenin Meclis tarafından müzakere edilmeden ve tartışılmadan geçmiş olması dikkat çekicidir. Türkiye sözleşmeyi ilk imzalayan, onaylayan ve uygun bulan devlet olmuştur. Türkiye, içinde Türkiye’nin toplum dokusuyla uyuşmayacak kavram ve düzenlemeler olmasına rağmen Sözleşme’yi çekincesiz imzalamıştır. Sözleşme, bugüne kadar 34 ülke tarafından onaylanmıştır.¹

Avrupa Konseyi üyesi 47 ülkenin Sözleşmeye taraf olma durumlarına bakıldığında, 34 ülkenin sözleşmeyi imzalayıp onayladığı; 11 ülkenin Sözleşmeyi imzalamakla birlikte onaylamadığı (İngiltere, Ukrayna, Çek Cumhuriyeti, Bulgaristan, Moldova, Macaristan, Ermenistan, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Slovakya) görülmektedir. Avrupa Birliği de Sözleşmeyi 2017 yılında imzalamış olmakla birlikte onaylamamıştır. Öte yandan, Rusya ve Azerbaycan’ın yanı sıra gözlemci ülke statüsünde olan Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Kanada, Meksika ve Vatikan ise Sözleşme’yi imzalamamıştır. Sözleşmeyi imzalayan ve/veya onaylayan 22 ülke (ör. Almanya, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ermenistan, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, İsveç, İsviçre, Yunanistan) Sözleşme’ye çekince koymuştur.²

Rusya, Sözleşme müzakerelerinde “cinsel tercih”, “toplumsal cinsiyet kimliği” ve “partner” kelimelerine itiraz etmiş, bunların Sözleşmede geçmesi halinde Sözleşme’yi imzalamayacağını belirtmiştir. Bu kavramlar Sözleşme’de geçtiği için Rusya ve onun etkisinde kalan Azerbaycan Sözleşme’yi imzalamamıştır. Avrupa’nın önemli ülkelerinden

¹ Fikret Yaman, Kadını Yönelik Hukuki Düzenlemelerin Aile Kurumu Üzerindeki Etkileri: İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun Örnekleri, Aile Sempozyumu, <https://www.tih.gov.tr/dr-fikret-yaman/> ET: 17.07.2020.

² Yaman, <https://www.tih.gov.tr/dr-fikret-yaman/> ET: 17.07.2020.

olan İngiltere'nin Sözleşmeyi onaylamaması dikkat çekicidir. Bir diğer önemli ülke olan Almanya ise çekince koyarak imzalamıştır.³

Avrupa Konseyi ülkelerinden bazılarının Sözleşme'yi, imzalamaması veya onaylamaması ya da çekince koyarak imzalamış olması, Sözleşme üzerinde Avrupa Konseyi ölçeğinde uluslararası bir mutabakatın olmadığını göstermektedir. Sözleşme'nin TBMM'de tartışılmadan geçmiş olması ve süreç içerisinde geniş bir halk kesimi tarafından tepki toplaması Sözleşme üzerinde toplumsal uzlaşının da sağlanmadığını göstermektedir.

Hukuk tekniği ve kanunilik ilkesine göre uluslararası sözleşmeler genel, soyut, açık, belirli ve anlaşılır bir dile sahip olmalıdır. Kısa, öz ve çerçeve niteliğinde olmalıdır. Nitekim BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 30, AİHS 59, CEDAW 30 ve İslam'da İnsan Hakları Beyannamesi 23 maddedir. Ancak İstanbul Sözleşmesi, "Kadına karşı şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesi" gibi sınırlı bir konuyu ele almasına rağmen 81 maddedir. Kazuistik bir yöntemle düzenlenen Sözleşme, meseleci, olaylardan hareketle genel kurallara giden ve ayrıntılı düzenlenmiş bir sözleşmedir. Ayrıca Sözleşme, hukuk dilinden uzak, muğlak ve madde tekrarları çoktur. Sözleşmede kullanılan kavramlar tanımlanmaya çalışılmış fakat yapılan tanımlamalar anlam bakımından belirsizdir.⁴

İstanbul Sözleşmesi uluslararası bir sözleşmedir. Uluslararası sözleşmelerin iç hukuktaki yeri Anayasa Madde 90 tarafından düzenlenmiştir:

"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7.5.2004-5170/7 md.)Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır."

Anayasa'daki hüküm gereği İstanbul Sözleşmesi, iç hukukta güçlü bir yere sahiptir. Zira temel hak ve özgürlüklere ilişkin olduğu için bir kanunla çatıştığı zaman kanun değil Sözleşme uygulanacaktır. Dolayısıyla kanunlardan daha üstün bir güce sahiptir. Aynı zamanda meclisten geçtikten sonra Anayasa'ya aykırılık sebebiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapılamıyor. Bu da somut norm denetimi yolunu kapatmaktadır.

³ <https://www.youtube.com/watch?v=0d6e6x-KF7s> ET: 17.07.2020.

⁴ Muharrem Balcı, İstanbul Sözleşmesinden İnsanı ve Aileyi Korumak, Pınar Yayınları, İstanbul 2020, s. 135.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, İstanbul Sözleşmesi'ni esas aldığı belirtilmiştir.⁵ Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesi aile hukuku alanında üst ve temel bir konuma sahiptir.

Cinsel Sapmaya Hukuki Koruma

Doğada, erkek ve kadın veya dişil ve eril olmak üzere iki cinsiyet vardır. Doğaya hakim olan bu kanun insanlar içinde geçerlidir. Kur'an'ı Kerim'de bu konuyla ilgili "Ve O, iki eşi, erkeği ve kadını yarattı"⁶ ayeti kerimesiyle Allah'ü Teala'nın insanı bu şekilde yarattığını buyurmaktadır. İnsanlığın dünyaya gönderilişi eril ve dişil iki insan Hz. Adem ve Hz. Havva ile olmuştur. Bu iki cinsiyet üzerine kurulu ilahi kanun hayatın her alanına sirayet etmiştir. Hayat düzeni erkek ve kadına göre kuruludur. İnsanın iletişim aracı olan dillerde dahi Arapça da olduğu gibi eril ve dişil ayrımlar vardır.

Aile kurumu, bu iki cinsiyetin bir araya gelerek oluşturduğu bir yapıdır. Toplumun çekirdeği ve temel yapısı olan aile, bu birliktelik üzerine kurulur ve aynı zamanda bu birlikteliğe bir meşruiyet kazandırır. Bu iki cinsin birlikteliği ancak aile oldukları zaman meşruiyet kazanır. Burada meşru olan farklı cinslerin bir araya gelmesi ve bir hukuk dahilinde aile olmalarıdır. Aile ise nikah akdi dediğimiz bir sözleşme ile kurulur. Bunun maddi ve usuli olmak üzere belirli bir hukuku vardır. Çünkü bu birliktelik insan hayatının bir dönüm noktasını teşkil ettiği ve insanı; duygu, düşünce, ekonomik ve sosyal anlamda önemli bir oranda etkilediği için zorunlu olarak bir hukuka tabi kılınmıştır. Aile vasfı ancak hukuka uygun usul izlendiği zaman kazanılır. Dolayısıyla meşru olan, farklı iki cinste insanın bir hukuk çerçevesinde bir araya gelmesidir. Bu meşru birlikteliğe de aile diyoruz.

Günümüzde yukarıda bahsettiğimiz farklı cinsin birleşmesi ve birlikteliğinden meydana gelen aile dışında farklı birleşme ve birliktelikler vardır. Bu tür birleşme ve birliktelikler gayrimeşrudur. İnsan doğası ve fitratına aykırıdır. Başta İslam hukuku olmak üzere doğal hukuk öğretisi ve toplumsal gerçekliğimizle çelişmektedir. Türkiye'de bu konuda geçerli hukuk sistemi her ne kadar batı kaynaklı olsa da başlangıcında insan fitratını esas alan bir düzenlemeye sahipti. Ancak süreç içerisinde TCK'de yapılan değişikliklerle farklı cinslerin bir hukuka tabi olmadan birleşmeleri (zina) ve birliktelik kurmaları bir hukuksuzluk olmaktan çıkarılmış ve hukuki meşruiyet kazandırılmıştır. Toplumun gayri meşru ilişkileri

⁵ Madde 1, Fıkra 2, Bent a. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6284.pdf> ET: 17.07.2020.

⁶ Necm, 53/45.

ifade etmek için kullandığı ve günah kabul ettiği “zina” fiili suç olmaktan çıkarılmıştır.⁷ Ancak bundan daha vahim bir durumu İstanbul Sözleşmesi’nde görüyoruz.

İstanbul Sözleşmesi, farklı cinslerin gayri meşru birlikteliklerini (zina) kabul ettiği gibi bir cinsin farklı cinsten veya aynı cinse yönelik birleşme talebini (biseksüel); bir cinsin aynı cinse yönelik birleşmesini (gey, lezbiyen); bir cinsin karşı cinse bürünerek kendi doğuştan cinsiyetini reddetmesini (trans) ve bu haliyle doğuştan hem cinsi ile birleşmesine hukuki koruma ve güvence sağlamaktadır. Pozitif hukuk teorisinde hukuki olan aynı zamanda meşrudur. Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesi bu doğal olandan sapma hallerine hukuki düzenleme getirerek onlara hukuki koruma sağlamakta ve meşruiyet kazandırmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi, toplumsal gerçekliğe uymayan ve doğal hukuk öğretisine de aykırı olan iki konuya hukuki koruma ve meşruiyet kazandırmaktadır.

Birincisi, her türlü cinsin (kadın-erkek, kadın-kadın, erkek-erkek) birlikteliğini merkeze alan ev içi, partner gibi kelimeleri kullanan bir terminolojiye sahiptir. “ev içi şiddet” kavramı, Türkçe metninde “aile içi şiddet” olarak çevrilse de orijinal metninde aile kavramı hiçbir yerde geçmemektedir. Orijinal metinde “domestic violence” terimi geçmekte ve bu “ev içi şiddet” anlamına gelmektedir. Ev diyerek aslında aile dışında da kalan LGBTİ+’ler de dahil olmak üzere tüm birliktelikleri kapsamına alıyor.⁸ Sözleşme’de “ev içi şiddet” şöyle tanımlanıyor:

“Ev içi şiddet’ ev içerisinde, ev birliğinde veya daha önceki veya şu anki eşler veya partnerler arasında meydana gelen, failin aynı evi şuan veya daha önce şiddet mağdurlarıyla paylaşmış paylaşmadığına bakılmaksızın fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin bütün türleri anlamına gelir.”⁹

Tanımda görüldüğü üzere eşler dışında “partnerler” kelimesi de geçmektedir. Rusya, partner kelimesine itiraz etmiştir. Partner kelimesi ve cinsel yönelim kelimelerinin geçmesi halinde sözleşmeyi imzalamayacağını söylemiş ve nitekim imzalamamıştır. Bilgi Üniversitesi’nin İstanbul Sözleşmesiyle ilgili düzenlediği sempozyumda konuşan Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği’nden Av. Ezgi Şeref konuyla ilgili şu şekilde konuşmuş:

⁷ <https://www.yenisafak.com/politika/zinayi-suc-olmaktan-kim-cikardi-581319> ET: 17.07.2020.

⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=L3zTJulGCE> ET: 17.07.2020.

⁹ İstanbul Sözleşmesi, Madde: 3 Tanımlar b. Bendi.

“Aile kavramı ve ev içi arasındaki fark, aynı zamanda toplumsal cinsiyet kavramları, LGBTİ’ler açısından, bu sözleşmeye nasıl dahil olacakları açısından çok ciddi bir önem taşıyor. Burada özellikle aile ve ev içi arasındaki farkta LGBTİ çocukların maruz kaldıkları aile içi şiddet sonrası evden kaçmaları ve alternatif aileler kurmaları gündeme geliyor. Dolayısıyla burada aile kavramını tabii ki heteroseksüit bir aile algısı içerisinde aldığımız taktirde LGBTİ’leri dışlayan bir yoruma da zemin hazırlamış oluyoruz. O bakımdan aileyi mümkün mertebe geniş yorumlayarak en azından şu haliyle, tabii ki sayın Tarhanlı¹⁰’da bahsetti, orijinal metin esas alınacaktır. Ancak metinleri esas alsak dahi uygulamada, uygulayıcıların algıları gündeme gelecektir. Tamda bu yüzden farkındalık çalışmaları ve eğitim çalışmaları LGBTİ’leri kapsayacak şekilde yapıldığı taktirde sözleşmenin uygulamalarında fark yaratacağı düşünüyorum. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet konusu onun nasıl tanımlandığı yine orijinal metin veya Türkçe metin de dahi olsa farklarını zaten konuşmacılar değindi. Ancak ben örneklerle LGBTİ’lerin toplumsal cinsiyet algı konusunda yaşadıkları birkaç soruna temas etmek istiyorum. Temel sorunlar. Trans bireylerin kendi cinsiyet kimliklerinin tanımlayamadığı kadın ve erkek olarak ikili bir sistemde sıkıştırıldığı bir rejim içerisindeyiz. Hem sosyal olarak hem de hukuki bazda. Dolayısıyla bilhassa mağduru ele aldığımız zaman transların, trans kadınların erkeklerin pembe mavi kimliklerden kendi beyanları üzerinden temsil edileceği şekilde ...”¹¹

Açıklamada da görüldüğü üzere ev içi ve partner kavramları bilinçli olarak seçilmiş ve gayri meşru birlikteliklere hem meşruiyet¹² kazandırılmış hem de hukuki koruma sağlanmıştır.

İkinci bir konuda toplumsal gerçekliğimizde, doğal hukuk teorisinde ve halkın çoğunluğunun mensup olduğu İslam dininde yeri olmayan cinsel sapmalara ilişkin düzenleme getirmiş olmasıdır. Sözleşme’nin “Temel Haklar, Eşitlik ve Ayrımcılık Yapmama” başlıklı 4. maddesinin ilgili yeri şu şekildedir:

“Taraflar bu Sözleşme hükümlerinin, özellikle de mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirlerin, bireylerin cinsel yönelim/tercih, toplumsal cinsiyet kimliği durumuna

¹⁰ Prof. Dr. Turgut Tarhanlı, Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı.

¹¹ <https://www.youtube.com/watch?v=7AtKIHoYZtw> ET: 17.07.2020.

¹² Dini anlamda ve toplum açısından bunun meşru olmadığını belirtmeliyiz. Ancak hukuk sisteminin bir konuyu düzenlemesi ona sistem içerisinde bir meşruiyet kazandırmaktadır. Örneğin siz hırsızlığı suç olmaktan çıkarırsanız sistem içerisinde ona bir meşruiyet kazandırmış olur ve hırsızlık olaylarının artmasına sebep olursunuz.

bakılmaksızın herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını temin edeceklerdir.”¹³

Cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği ve partner kelimeleri Sözleşme müzakerelerinde en çok tartışılan kavramlar olmuştur. Farklı ülkelerde bu kelimeler üzerine bir uzlaşmanın sağlanmamış olması ve tartışılması üzerine İstanbul Sözleşmesi’ne vücut veren Avrupa Konseyi kavramlara ilişkin bir tanımlama getirmiştir.

“Cinsel Tercih Nedir?

Cinsel tercih, her bir kişinin karşı cinsiyetten (heteroseksüel) veya aynı cinsiyetten (homoseksüel, lezbiyen, gay) veya çift cinsiyetli (biseksüel) bireylere karşı hissettiği derin duygusal, hissi ve cinsel sempati ile samimi ve cinsel ilişki ehliyetini ifade eder.”¹⁴

“Toplumsal Cinsiyet Kimliği Nedir?

Toplumsal cinsiyet kimliği, doğumda belirlenen cinsiyete karşılık gelsin veya gelmesin, kişinin derinden hissedilen cinsel deneyimini ifade eder ve vücudun bireysel algılanışı ile elbise, konuşma ve kişisel tutumlar gibi cinsiyet ifadelerini (cinsel dışavurum) kapsar. Bir kişinin cinsiyeti genellikle doğumda belirlenir ve oradan itibaren sosyal ve hukuki bir olgu haline gelir. Cinsel kimlik, cinsel yönelimden ayırt edilmelidir.”¹⁵

Sözleşme’yi düzenleyen kurum Avrupa Konseyi olduğu için kavramları tanımlama hakkı da ona aittir. Avrupa Konseyi’nin düzenlediği sözleşmelerde tercüme metin değil orijinal İngilizce metin esas alınır.

¹³ Madde 4 – Temel haklar, eşitlik ve ayrımcılık yapılmaması

3 - Taraflar bu Sözleşme hükümlerinin, özellikle de mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirlerin, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi, herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını temin edeceklerdir.

¹⁴<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680481ed5> ET: 17.07.2020.Çeviri: Muhammed Aksoy, Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yüksek Lisans Öğrencisi.

¹⁵<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680481ed5> ET: 17.07.2020. Çeviri: Muhammed Aksoy, Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yüksek Lisans Öğrencisi.

Avrupa Konseyi'nin yaptığı tanımlarda gösteriyor ki Sözleşme her türlü cinsel sapmayı koruma altına alıyor. Türkiye'de yapılan LGBTİ+ yürüyüşlerinin yasal dayanağını bu sözleşme oluşturuyor.

Modernizm'den Post-modernizme geçiş aşamasıyla birlikte tek bir gerçeğin, tek bir hakikatin olmayacağı fikri savunulduğu gibi tek bir cinsiyet tabusunun olmayacağı da savunuluyor. Düşünce zeminini post-modernizm ve radikal feminizmden alan sapmış hareketler, cinsiyetinde göreceli olduğunu, değişebildiğini, hatta tam olarak belirlenemediğini savunuyorlar. “Queer” kuramı akışkan, belli olmayan cinsel kimlikler için kullanılıyor. Bunu LGBTİ+'ye de eklemişler. Sondaki “İ” interseksi ifade eder ve belirsiz bir cinsiyet kimliğine işaret eder. Sonundaki “+” ise bunlar dışında farklı cinsel kimliklerin olabileceğini yani cinsel kimliklerin veya tercihlerin sonunun olmadığını ifade eder. İleride pedofili, zoofili, nekrofil gibi durumları da oraya eklerlerse şaşırılmamak gerekir, zira sapmanın sonunun olmadığını kendileri belirtmiş.

İstanbul Sözleşmesi'nde pedofiliye yorumlanacak bir madde var. 3. Maddenin f bendi şu şekildedir:

“ 'kadın' terimi, 18 yaşından küçük kızları da kapsayacaktır. ”

Küçük kız çocuklarının neden kadın olarak nitelendiğinin mantıklı bir izahatı yok. Ancak şunu söyleyebiliriz ki kız çocuklarını “kadın” olarak tanımlayanlar gelecekte pedofiliye hukuki bir zemin oluşturmuş oluyorlar.

Sözleşmenin Ruhu ve Toplumsal Cinsiyet İdeolojisi

Bir sözleşmenin ruhu, sözleşmeyi yapan kişi ve kurumların zihniyetini, ideolojisini ifade eder. Sözleşmeye zemin teşkil eden düşünce nedir, hangi ideolojilerin yansımaları vardır gibi sorular, sözleşmeye hakim olan ruhu tespit etmek için sorulur.

Bir hukuk metninin tam olarak anlaşılması için özü ve ruhunun iyi anlaşılması ve belirlenmesi gerekir. Sadece lafza bağlı kalmak metni anlamak için yetersizdir. Türk Medeni Kanunu, “Kanun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanır”¹⁶ diyerek kanunların özüne değinmiştir.

¹⁶ TMK, Madde 1, Fıkra 1.

İstanbul Sözleşme'si, feminist bir ruh ve toplumsal cinsiyet ideolojisi bakış açısıyla yazılmıştır. Şiddet sorununa yaklaşım, önerilen çözüm önerileri ve şiddetin kaynağına ilişkin söylemler feminizmin metne hakim olan ideoloji olduğunu göstermektedir.

Sözleşme, mecliste geçmeden önce Dışişleri Komisyon Raporu'nda geçen şu ifadeler konu hakkında fikir veriyor:

“Kadına yönelik şiddetin özellikle erkek egemen düşünceden kaynaklandığı ve kadına yönelik şiddete sebep olan düşünce yapısına yönelik tedbirlerin toplumsal hayatın her alanında alınmasının gerekli olduğu, bu anlamda, en başta eğitim sisteminde düzenlemelerin yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Modern hayatın önemli sorunlarından biri olan ve niteliği itibariyle insan hakları, sağlık ve iç güvenlik meselesi olarak görülen kadına yönelik şiddetin aşılabilmesi için ataerkil zihniyetin dönüşüme uğratılması gerektiği ve kadınlara yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin girişimlerin erkeklerin düşünce dünyasına girmesi konusunda gerekli çalışmaların devam ettiği...

Komisyon üyeleri ile Komisyon toplantısına katılan diğer milletvekillerinin; erkek egemen anlayışın ortadan kaldırılması konusunda uygulanacak politikalar; ...”¹⁷

Kadına yönelik şiddetin erkek egemen zihniyetten kaynaklandığı ve özellikle şiddetle mücadelede odak noktanın zihniyet dönüşümü olduğunu belirten açıklamalar feminizmin argümanlarıdır. Alkol, madde bağımlılığı, kumar, işsizlik, fakirlik, sosyal ve psikolojik sorunlar gibi diğer şiddetin ana kaynaklarını göz ardı ederek sadece erkek egemen düşünceye yoğunlaşılması sözleşmeye hakim olan ruhun feminizm olduğunu göstermektedir.

Sözleşme'nin Giriş bölümünde şu ifadeler geçmektedir:

“Kadına karşı şiddetin, kadınlarla erkekler arasında tarihten gelen eşit olmayan güç ilişkilerinin bir tezahürü olduğunu ve bu eşit olmayan güç ilişkilerinin, erkeklerin kadınlara üstünlüğüne, kadınlara karşı ayrımcılık yapmalarına ve kadınların tam anlamıyla ilerlemelerinin engellenmesine yol açtığının bilincinde olarak;”

Bu ifadeler gösteriyor ki kadına yönelik şiddetin kaynağı olarak erkek görülüyor. Kadın ve erkeği birbiriyle çatıştıran, iki cinsin fitratını yok sayan, kadınların tüm sorunlarının erkeklerden kaynaklandığını belirten feminizmin perspektifinden konu ele alınmıştır.

¹⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss81.pdf> ET: 17.07.2020.

Sosyalizm, liberalizm, faşizm, milliyetçilik gibi batı menşeli ideolojiler Türkiye'nin toplumsal gerçekliğine ve değerler sistemine uygun olmadığı gibi feminizmde uygun değildir. Batı'nın kendi tarihsel sürecinde ortaya çıkmış ve batının sorunlarına bile derman olmayan bu ideolojiler, Türkiye'nin kendi gerçekliğine ve tarihsel sürecine ait olmadığı gibi mevcut sorunlarına da çözüm olamayacaktır. Zira gerek İslam dünyası gerekse de Türkiye'nin son yüzyıldaki tecrübesi göstermiştir ki Batı'nın ideolojileri sorun ve krizleri çözememiş bilakis sorunları daha da derinleştirmiş ve çıkılmaz bir hale sokmuştur. Dolayısıyla batıya ait olan, Türkiye'nin toplumsal gerçekliği ve değerler sisteminde bir karşılığı olmayan feminist ideolojiyle kaleme alınan bir metin, Türkiye'nin şiddet sorununa nasıl çözüm olacağı şüphelidir.

Feminizm, diğer Batı'lı ideolojiler de olduğu gibi seküler bir zemine sahiptir. Batı ideolojilerinin müşterek noktasını teşkil eden sekülerizm, feminizmin farklı kollarının da ortak noktasından biridir. Dolayısıyla feminist bakış açısıyla yazılmış bir metin din, gelenek, örf ve âdete de karşı olur. Bu karşıtlık durumu ve bakış açısı Sözleşme metninin tamamına hakimdir. Bunu yanı sıra Sözleşme'nin bazı maddelerinde bunlara doğrudan bir gönderme vardır:

“Taraflar kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazanması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri alacaklardır.”¹⁸

Kadın ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rolleri ile demek istediği toplum tarafından kadın ve erkeklere biçilen olumlu veya olumsuz tüm rollerdir. Örneğin kadının anne, ev hanımı, nazik, daha kibar; erkeğin iş hayatının birincil aktörü, koruyucu olması gibi toplumsal rollerin kökünün kazılması gerektiğini vurgulamaktadır. Diğer uygulamalar ile kadın ve erkeğe toplumsal rol yükleyen din kastedilmektedir. Bu hükme göre din, töre ve geleneğin kadın ve erkeğe ilişkin bakış açısının kökünün kazılması gerekiyor. Dikkat edilirse din, töre veya geleneğin yanlış olan uygulamaları ile mücadele et denilmiyor, onların sosyal ve kültürel davranış kalıplarının tamamının değiştirilmesi ve kökünün kurutulması deniyor. Gelenek ve örfün süreç içerisinde kadın ve erkek rollerine yüklediği yanlış algılar olmuştur. Bu yanlış algılar; adalet, hak ve hukuk bağlamında çözümlenmelidir. Bu yanlış algılar yüzünden gelenek ve örfün veya dini kadınlara karşı suistimal edenler yüzünden dine karşı durmak

¹⁸ Madde 12, Fıkra 1.

doğru olmadığı gibi bir toplumun tarihi köklerinden kopmasına da sebep olur. Ancak metnin lafzında görüldüğü üzere toptan bir din, gelenek ve örf karşıtlığı vardır. Bu hüküm, metnin tamamına hakim olan radikal feminist bakış açısının doğrudan bir yansımadır.

Bu minvalde konuyla ilgili bir diğer hüküm ise şudur:

“Taraflar kültür, örf ve adet, gelenek, din veya sözde ‘namus’un işbu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için mazeret oluşturmamasını sağlar.”¹⁹

Kültür, örf ve adet, gelenek, din ve namusun şiddet ile birlikte zikredilmesi ve özellikle sözde “namus” kelimesinin kullanılması sözleşmeyi hazırlayanların bu olguları nasıl küçük gördüklerine dair fikir veriyor. Aynı zamanda Sözleşme bütününden bu olguların şiddetin tek kaynağı olduğu sonucuna varıyorsunuz. Modern kapitalist ekonomik düzen, göç, kentleşme ve diğer faktörlere karşılık özellikle dikkatlerin bunlar üzerine çekilmesi düşündürücüdür.

Bu hüküm görünüşte makul bir hüküm gibi geliyor. Çünkü her ne olursa olsun bir şiddet olayında bu olguların suistimal edilerek gerekçe gösterilmesi kabul edilemez bir durumdur. Ancak Sözleşme metnini bir bütün olarak ele aldığımızda bu olguları hayatın dışında bırakacak bir sonuca varıyorsunuz. Zira Sözleşme, şiddeti geniş ve unsurları belirli olmayan bir şekilde tanımlıyor. Şiddet; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olmak üzere tanımlanıyor ve ucu açık bir şekilde kapsamı geniş tutuluyor.²⁰ Örneğin bir kız çocuğu babasından veya bir kadın kocasından izinsiz dışarı çıkmak istediğinde baba ve koca benden izin al diyemez, derse bu psikolojik şiddet kapsamına girer. Siz, dini veya ahlaki herhangi bir gerekçe ileri süremezsiniz. Erkek, çalışan karısına maaşını bana ver, paralar bende kalsın derse bu ekonomik şiddet kapsamına girer ve sözleşmeye göre siz hiçbir mazeret sunamazsınız. Bu düzenleme ile din ve ahlakın toplumsal ilkeleri bertaraf ediliyor.

Sözleşmeye hakim olan ve sözleşme metninde ısrarla vurgulanan bir diğer konu ise toplumsal cinsiyet eşitliğidir. Sözleşme metninde giriş ile birlikte toplam 25 yerde toplumsal cinsiyet kelimesi lafız olarak geçmektedir.

Toplumsal cinsiyet, net bir tanımı olmayan, konuyu işleyen kişinin kendisine göre farklı yorumladığı bir kavramdır. Literatürü incelediğimiz de feministler tarafından sık sık

¹⁹ Madde 12, Fıkra 5.

²⁰ Madde 3.

vurgulanan ve işlenen bir konudur. Toplumsal cinsiyet, toplumun kadın ve erkek rollerine yüklediği kültürel anlamlar şeklinde bir tanımı vardır. Bu tanıma göre bireyin bir biyolojik cinsiyeti bir de toplumsal cinsiyeti vardır. Birey, dünyaya kadın veya erkek şeklinde gelir ve bu onun biyolojik cinsiyetidir. Toplum, kendi içinde bulunduğu kültürel yapıya göre bu cinsiyetlere anlamlar yükler. Bu anlamlara göre toplumun bireylerden beklentileri olur ve buna göre görev dağılımı yapılır. Toplumsal cinsiyet teorisyenleri, kadın-erkek arasındaki sorunların kaynağını toplum tarafından cinsiyete yüklenen anlamlarda görüyor.

Toplumsal cinsiyet kuramcıları, kadın ve erkek arasında fitrattan gelen bir farklılığın olmadığını, kadın ve erkeğin rol ve görev dağılımının toplum tarafından belirlendiğini ve bunun bir eşitsizlik, ayrımcılık olduğunu belirtmektedir. Onlara göre kadının annelik, ev hanımlığı, kocasına itaat etmesi, kırılgan bir yapıda olması doğuştan gelen özellikler değildir, bir başka deyişle fitrat ile bir ilişkisi yoktur. Aynı şekilde erkeğin evin reisi olması, korumacı özelliği, güçlü olmasının fitrat ile bir bağı yoktur. Bu rol ve görev dağılımları fitrattan bağımsız olarak toplum tarafından üretilmektedir. Toplum tarafından üretilen bu rol ve görev dağılımı kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik ve ayrımcılığın temelini oluşturuyor. Bunun önlenmesi için toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele edilmesi ve eşitliğin sağlanması gerektiğini belirtiyorlar.

Toplumsal cinsiyet teorisi, Türkiye’de dinin öngördüğü ve toplumun içselleştirdiği cinsiyet algısıyla uyuşmamaktadır. Bu teori, kadın ve erkek arasındaki farkların tamamının oluşumunu topluma yükleyerek fitratı yok sayıyor. Fıtratı yok saymak yaratıcının insan üzerindeki tasarruflarını yok saymakla eş değer olduğunu belirtelim. Bunun yanında, cinsiyet rollerinin toplum tarafından kurgulandığını söyleyerek kadın ve erkek dışında farklı cinsiyet iddialarına zemin hazırlıyor. Bu nokta cinsel sapmanın düşünce zeminini oluşturduğu için üzerinde durulmayı gerektiriyor.

Batıdan neşet eden ideolojiler, batının kendi içinde yaşadığı sorun ve çatışmalardan beslenmişlerdir. Düşünce zeminini ve toplumsal desteği bu çatışmalardan yola çıkarak oluşturmaya çabalamışlardır. Liberalizm; kilise, soylu sınıf ve halk arasındaki çatışmadan faydalanarak kendine toplumsal destek bulmuştur. Komünizm; burjuva sınıfı ile işçi sınıfının çatışmasından doğmuş, düşüncesini bu minvalde şekillendirmiş, toplumsal desteğini de bu çatışmadan yararlanarak sağlamıştır. Feminizm, batının kadına yaptığı haksızlıklardan yola çıkmış ama nihayetinde kadın ve erkeği çatıştıran bir zeminde kendine yer bulmuştur. Feminizm, post modern düşünceden beslenerek ortaya yeni bir ideolojiye benzeyen toplumsal

cinsiyet düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Soylu- halk, burjuva- işçi, kadın- erkek çatışmasından sonra gelinen noktada biyolojik cinsiyet- toplumsal cinsiyet çatıştırılarak yeni bir ideoloji oluşturulmaktadır. Her ne kadar toplumsal cinsiyet teorileri, biyolojik cinsiyeti kabul etse de büyük oranda toplumsal cinsiyet üzerinde durmakta ve cinsiyet kimliklerinin toplum tarafından inşa edildiği sonucuna varmaktadırlar. Cinsiyet kimliklerinin toplum tarafından inşa edildiğinin kabul edilmesi beraberinde LGBTİ+ gibi sapmış olgularında bir cinsel kimlik olarak kabul edilmesini ve toplum tarafından inşa edildiğini getirmektedir.

Komünizm; tarih, din, kültür, gelenek ve aileyi ekonomik üretim şekilleri çerçevesinden ele alır ve bu şekilde bir okuma yapar. Yaptığı okuma neticesinde din, aile ve kültürü yok sayacak bir noktaya gelir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ileri sürenler de tarih, din, kültür, gelenek ve aileyi cinsiyet rolleri perspektifi üzerinden değerlendirir ve bu minvalde yaptıkları okuma neticesinde aile ve dinin ayrımcılık ve eşitsizliğin kaynağı olduğu sonucuna varırlar. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet teorilerine göre dinler, kadın ve erkek rollerine farklı anlamlar yüklediği için ayrımcılık üretir. Bu bakış açısına göre Kur'an'ı Kerim ayrımcılık üreten bir kitaptır. Sadece Kur'an'ı Kerim değil diğer dinlerin dini metinleri ve buralardan oluşan müktesebat ayrımcılığın kaynağıdır. Arapça dili, müzekker ve müennes yapısıyla ayrımcılık üreten bir dildir. Gelenek ve örf ayrımcılık yaptığı için karşı durulması gereken olgulardır. Aile, erkek ve kadını kendi rollerini uygun yetiştirdiği ve fitrat paralelinde anlamlar yüklediği için ayrımcılık üreten bir kurumdur. Edebi eserler de işlenen erkeklerin kadını koruduğu veya kurtardığı Uyuyan Güzel, Pamuk Prenses, 7 Cüceler ve Rapunzel gibi eserler ayrımcılık yapan eserlerdir. Böyle bir okuma neticesinde tarih bir ayrımcılık tarihidir.²¹ Kız çocuklarına oyuncak bebek, erkek çocuklara silah veya araba alınması ayrımcılığı besleyen bir uygulamadır. Bu eşitsizlik ve ayrımcılığın sona ermesi için toplumsal cinsiyet eşitliğinin politika haline getirilmesi ve eğitim, medya, hukuk, ekonomi, spor gibi tüm alanların buna göre şekillenmesi gerekir. Feminist kuramcı ve aktivist Judith Butler konuyla ilgili şunları aktarıyor:

“Toplumsal cinsiyet, toplumun kültürel olarak kişiye tanımladığı ve zorladığı kimliklerdir. Kadınlık, kızlık, erkeklik, delikanlılık gibi. Gerçekte böyle kimlikler ve böyle kategoriler yoktur. Bütün bunlar toplum tarafından bireylere zorla giydirilmiş anlamlardır.

²¹ <https://www.youtube.com/watch?v=jxw68zHFmbw> ET: 17.07.2020.

Tüm bu kimlikler eşit düzeyde algılanmalı, bu zorla giydirilmiş anlamlar kaldırılmalı, Patriyarka denen 'erkek' egemen yapının ortaya koyduğu şiddet önlenmeli."²²

Toplumsal cinsiyet teorisi, doğuştan gelen fitri cinsiyeti görmezden gelmekte, kadın erkek arasındaki farklılıkları eşitsizliğin kaynağı olarak görmekte ve bu farklılıklara silikleşmesi gereken unsurlar olarak yaklaşmaktadır. Önerdiği uygulamalar gözlemlendiğinde kadının erkek; erkeğin kadın gibi yetiştirilmesini teklif etmektedir.²³ Bu uygulamaların hayata geçmesi halinde kişiler fitri cinsiyetine aykırı rollere maruz kaldığı için ilerde cinsiyet bunalımı yaşamaktadır. Bu bunalımın neticesinde diğer algı faktörlerini de eklediğimizde cinsel sapmaya kadar gidecek bir süreçtir.

Toplumsal cinsiyet teorisi, sapmış cinsel tercihlere bir düşünce zemini hazırlıyor. Kadın ve erkek arasındaki sorunların tamamını cinsiyet eşitsizliğinde bularak uygulamada kendine saha açmaya çalışıyor. Küresel sermaye ve onların yerli müttefiklerinin desteğiyle devlet politikalarına etki ediyor. Nitekim bu düşüncenin üzerine bina olmuş ve Türkiye'deki sapmış cinsiyetlerin kurduğu derneklerden olan Kaos GL'nin kendi sitesinde belirttiği destekçileri küresel sermayenin desteği hakkında fikir veriyor:

- Rockefeller Philanthropy Advisors (RPA)
- Ford Vakfı | Ford Foundation
- Açık Toplum Vakfı | Open Society Institute
- Acil Eylem Fonu | Urgent Action Fund (UAF)
- Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliği
- Almanya Büyükelçiliği
- Avrupa Birliği
- Birleşmiş Milletler
- Danimarka Büyükelçiliği
- Fransa Büyükelçiliği
- Hollanda Büyükelçiliği | Human Rights Programme
- Hollanda Büyükelçiliği | MATRA Projects Programme
- Beşiktaş Belediyesi
- Kadıköy Belediyesi
- Şişli Belediyesi
- Kanada Büyükelçiliği | Yerel Girişimler İçin Kanada Fonu
- İngiltere Büyükelçiliği
- İsveç İstanbul Başkonsolosluğu
- İsviçre Büyükelçiliği
- Toplum Gönüllüleri Vakfı
- Norveç Büyükelçiliği
- Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı
- Sivil Büyü
- Sivil Düşün AB Programı
- Sivil Toplum için Destek Vakfı

²² Balcı, s. 98-99.

²³ <https://www.youtube.com/watch?v=jxw68zHFMBw> ET: 17.07.2020.

- SIDA: İsveç Uluslararası Kalkınma ve İş Birliği Ajansı
- Alert Fund for Youth | Alert Fonds voor Jongeren
- Uluslararası Af Örgütü | Amnesty International
- Anna Lindh Vakfı | Anna Lindh Foundation
- APC (Association Progressive Communications)
- Arcus Vakfı | Arcus Foundation
- Astraea Lesbian Foundation for Justice
- Avrupa Komisyonu | European Commission
- Avrupa Kültür Vakfı | European Cultural Foundation (ECF)
- Chicken & Egg Pictures
- Chrest Vakfı | Chrest Foundation
- Christensen Vakfı | The Christensen Fund
- Civicus Yurttaş Katılımı İçin Dünya İttifakı
- Civicus World Alliance For Citizen Participation
- COC – Federation Of Dutch Associations
- For The Integration Of Homosexuality Democracy and Media Foundation
- Equal Rights Trust
- FARE Network
- Filia die Frauenstiftung
- Akdeniz Kadın Fonu | Fonds Pour Femmes En Mediterranee
- Özgürlük için Friedrich Naumann Vakfı
- Freedom House Inc.
- Frida Genç Feminist Fonu | Frida The Young Feminist Fund
- Friedrich Ebert Stiftung Türkiye
- Front Line - International Foundation for the Protection of Human Rights Defenders
- Küresel İnsan Hakları Fonu | Fund for Global Human Rights Funding Exchange | FEX
- Global Dialogue
- Global Fund for Women
- Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria
- Harry Frank Guggenheim Foundation (HFG)
- Heinrich Böll Stiftung
- HIV Young Leaders Fund
- Hivos
- ILGA-Europe
- KAOS GL
- Kırmızı Şemsiye Fonu
- King Baudouin Foundation
- Lifeline
- MADRE
- Mama Cash
- Network for Social Change
- Oak Foundation | Oak Vakfı
- PlanetRomeo Foundation
- Pride Sports
- RFSL
- Sigrid Rausing Trust
- Türk Filantropi Fonları | Turkish Philanthropy Funds (TPF)
- The Rita Fund
- Tides Foundation
- Tie-Netherlands
- Tiet Foundation

- Transgender Europe
- Unitarian Universalist Service Committee
- XminusY²⁴

Bu kuruluşlar medya, hukuk ve siyaset gibi benzeri alanlarda sapsmiş cinsiyetlere destek verecek herkese fon desteği sağlıyorlar. Örneğin LGBTİ+'lerin hakları üzerine çalışma yapan bir hukukçu çok rahat bu kuruluşlardan fon desteği bulabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, insan fitratı ve aile kurumunu hedef alıyor. Bu teorileri esas aldığımız ve uyguladığımız taktirde cinsel sapsmaya giden yolu açmış ve hazırlık yapmış olursunuz. Zira bir kız çocuğunu erkek veya erkek çocuğunu kız gibi yetiştirdiğinizde (toplumsal cinsiyet eşitliği uygulamaları bunları öngörüyor) ilerde onlar bir cinsiyet bunalımı yaşar ve sapsmiş cinsel tercihlere meyiletme olasılığı artar. Bunun yanında kadın ve erkek arasındaki farklılığı yok ettiğinizde, her cinsin kendi fitratına uygun hak ve yükümlükler üzerine bina olunmuş aile kurumunu tahrip eder ve yok olmasını sağlamış olursunuz. Ailenin olmadığı yerde diğer toplumsal gruplarda olmaz ve toplumun geleceği tehlikeye girer. Nitekim toplumsal cinsiyet politikalarını uygulayan ülkelerde cinsiyet bunalımı yaşanmakta ve aile kurumu yok olmuş durumdadır (İzlanda, Finlandiya, İsveç, Norveç).²⁵

Toplumsal cinsiyet düşüncesine göre kadın ve erkek arasındaki tüm farklılıklar giderildiğinde ayrımcılık sona erecek ve eşitlik sağlanmış olacak. Böylelikle erkek egemen zihniyetten kaynaklanan kadına şiddet de yok olmuş olacak. Ancak Mücahit Gültekin ve Meryem Şahin'in "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın ve Aile" çalışmasında da görüldüğü üzere bu politikaları en iyi uygulayan dört ülke olan İzlanda, Finlandiya, İsveç ve Norveç'te kadına yönelik şiddet önlenemediği gibi şiddet daha da artmıştır.

İstanbul Sözleşmesi'nin üzerine bina edildiği kavram "toplumsal cinsiyet"tir. Aynı zamanda feminizmle birlikte sözleşmeye hakim olan ana düşünceden bir tanesidir. Toplumsal cinsiyet teorisinin öngörü ve uygulamaları incelendiğinde insan fitratını bozan, aileyi ve toplumu dağıtan etkisi görülecektir. Bu politikaları uygulayan ülkeler, suçların önlenmesinde yüksek bir katkısı olan aile kurumundan mahrum kaldıkları için daha fazla sorunla baş başa kalmıştır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet ideolojisinden beslenen bir Sözleşme, ele aldığı sorunları çözemeyeceği gibi onları daha da derinleştirecektir.

²⁴ <https://www.kaosgl.org/haber/turkiyersquodeki-lgbti-orgutleri-icin-fon-rehberi-yayinlandi> ET: 17.07.2020.

²⁵ Mücahit Gültekin; Meryem Şahin, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın ve Aile (İzlanda, Finlandiya, İsveç, Norveç, Türkiye), SEKAM Yayınları, İstanbul 2016.

İstanbul Sözleşmesi toplumsal cinsiyetin tanımını şöyle yapmıştır:

“ *‘toplumsal cinsiyet’, herhangi bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler olarak anlaşılacaktır.*”²⁶

Sosyal anlamda oluşturulmuş roller ile kastettiği cinsiyet rollerinin toplum tarafından kurgulandığıdır. Sözleşme’nin diğer yerlerinde devletlere toplumsal cinsiyete dayalı politika üretmeleri yükümlülüğü getirilmektedir. Devletin ana politikasının toplumsal cinsiyete duyarlı olmasını söylemektedir.²⁷ Sadece bununla yetinilmemekte eğitim, medya, iş ve spor hayatında buna yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılması istenmektedir.²⁸ Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı’nın uyguladığı ETCEP (Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi)’in dayanağını İstanbul Sözleşmesi’nin bu hükümleri oluşturmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi’ne ilişkin komisyon raporları, Sözleşme’nin girişi ve maddeleri incelendiğinde, Sözleşme’ye hakim olan düşüncenin feminizm ve toplumsal cinsiyet ideolojisi olduğu görülmektedir. Feminizm ve toplumsal cinsiyet ideolojisini esas alan politikaları uygulayan ülkelerde kadına yönelik şiddet daha çok artmış ve aile kurumu yok olmuştur. Bu bağlamda İstanbul Sözleşmesi’nin kadını şiddetten koruyamayacağı, kadını erkeğe karşı kışkırtacağı ve evi bir şiddet merkezi olarak kodlayarak aile kurumuna zarar vereceği ortadadır.

İstanbul Sözleşmesi ve Şiddet

Şiddet olgusu tarihten beri var olmuştur. Modernleşmeyle birlikte maneviyat ve ruhun insan hayatının dışına itilmesiyle beraber şiddet daha da artmış, günümüzün önemli bir problemi haline gelmiştir. Merhamet, şefkat ve sabır gibi şiddetin önüne set çeken manevi unsurlar yok olduğundan beri şiddet hayatımızın göstergeleri arasına girmiştir.

Dünyanın bir şiddet sorunu olduğu gibi Türkiye’nin de bir şiddet sorunu vardır. Şiddet, dünyadaki tüm toplumların yüzleşmesi ve mücadele etmesi gereken bir olgudur.

İstanbul Sözleşmesi’nin amacı kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti önlemektir. Ancak metin incelendiğinde şiddet sorununun ana kaynaklarının tespit edilemediği, şiddetin

²⁶ Madde 3, c Bendi.

²⁷ Madde 6, “Toplumsal Cinsiyet Konusunda Hassasiyet Gerektiren Politikalar” başlığı.

²⁸ Madde 14, “Eğitim” başlığı.

kasıtlı olarak bazı kavramlarla birlikte anıldığı, şiddet tanımının geniş, ucu açık ve muğlak yapıldığı görülecektir.

İstanbul Sözleşmesi, şiddeti; fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet²⁹ olarak tanımlamıştır. Burada fiziksel şiddet ve ekonomik şiddet bir tutulmuştur. Şiddet ağır ve hafif şeklinde sınıflandırılmamıştır. Fiziksel şiddete yönelik ciddi ve ağır yaptırımların uygulanması makul karşılanabilir. Ancak ağır yaptırımlar öngören bir sözleşmenin psikolojik, ekonomik şiddet ile cinsel ve fiziksel şiddeti aynı kategoride değerlendirmesi ve ayırım yapılmamış olması önemli bir sorundur. Örneğin kadın, fiziksel şiddete uğradığında evden ayrılıp devlet korumasına girebilir. Aynı zamanda diyelim kadının babası onun çalışmamasını istese, bu durumda da kadın, şiddet gerekçesiyle evden ayrılabilir ve devlet korumasına girebilir. Görüldüğü gibi şiddetin tanımı ve sınıflandırması geniş yapılmış ve yanlış kullanılmaya açık bırakılmıştır. Sözleşmeyi yapan zihniyet feminist bir ideolojiye sahip olduğu için şiddete yaklaşımı da aşırılıklar barındırmaktadır. Bu zihniyete göre aile kadınının özgürlüğünü kısıtlayan bir kurumdur. Kadın, özgürlüğü için erkeğe ve ailesine bağımlı olmamalıdır. İş hayatına katılmalı ve güçlenerek kendi ayakları üstünde durabilmelidir. Dolayısıyla bu zihniyet, ev üyelerinin birbirleri üzerindeki hak ve sorumluluklarını görmezden gelmektedir. Babanın kızı üzerindeki haklarını özgürlüğün kısıtlanması olarak görmekte ve şiddet olarak tanımlamaktadır. Bu şiddete yönelik çözüm ise kadının evden uzaklaştırılmasıdır.

Sözleşme üç tür şiddet üzerinde durmaktadır: “kadına yönelik şiddet”, “ev içi şiddet” ve “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”. Özellikle evin bir şiddet mekanı olarak kodlanması düşündürücüdür. Kadının en güvende olduğu, kendini muhafaza edebildiği mekan evidir. Ancak Sözleşme’de ev, güvensiz ve şiddet üreten bir mekan olarak tasarlanmıştır. Feminist yaklaşımın evi, kadının özgürlüğünü kısıtlayıcı bir yer olarak görmesine paralel bir düzenlemedir. Aynı zamanda kapitalizmin tüccar kurnazlığını görmek mümkündür. Örneğin “iş yerinde şiddet”³⁰, “toplu ulaşımda şiddet”, “okulda şiddet” veya “sokakta şiddet” üzerinde

²⁹ Madde 3, Bent a.

³⁰ Mücahit Gültekin ve Meryem Şahin’in çalışmalarında aktardıkları şu pasaj üzerinde durulmayı hak ediyor: **ŞİDDETİN YÖN DEĞİŞTİRMESİ** “Kapitalist kuralların hakim olduğu çalışma koşulları hem erkeğe, hem de kadına stres yüklemektedir. Statüsünü yükseltmek, korumak ve işini kaybetmemek için büyük bir çaba gerektiren çalışma koşulları, erkeğin ve kadının psikolojik enerjisini tüketmektedir. Sabrını, hoşgörüsünü, toleransını işyerinde tüketen kadın/erkek eve tükenmiş ve ilgiye muhtaç bir şekilde gelmektedir. *İşyerinde patronunun, meslektaşının, amirinin, müşterisinin nazını/kahrını sonuna kadar çeken ebeveyn eve geldiğinde birbirinin kahrını/nazını çekmemektedir. Öfkesini işyerinde kontrol eden erkek/kadın evde serbest bırakmakta, incir çekirdeğini doldurmayacak konular kavgaya sebebiyet verebilmektedir. Çalışma koşulları çoğu kişi için o kadar yıpratıcıdır ki, evde geçirilecek zaman dinlenmek için bile yeterli değildir. İşyerinde mobbinge maruz kalan anne-babalar, işinden olmamak için çoğu zaman buna ses çıkaramamakta, öfke yön değiştirerek “eve”*

durulmamış özellikle kapitalizmin kendisi için hedef gördüğü “ev içi şiddet” e dikkat çekerek diğer mekanlar göz ardı edilmiştir. Günümüzde bu tür yerler kadın için güvenilmez ve şiddet üreten mekanlar iken buralar görülmemiş ve sadece ev üzerinde durulmuştur. Özellikle iş yeri, kadın için psikolojik ve cinsel şiddetin en çok yaşandığı yerlerdendir. Metropollerde toplu ulaşım kadına yönelik cinsel şiddetin en çok görüldüğü mekandır. Reklam sektörü, kadın bedenini meta olarak kullanıldığı ve cinsel şiddetin sürekli üretildiği sanal yerlerdir. Ancak bunlar dururken özellikle evin bir şiddet mekanı olarak seçilmesi bir toplum mühendisliğine işarettir. Bu düzenleme; kadını, ev ve akrabalarından kopartarak zayıflatma, onu kapitalist iş düzenine dahil etme, kapitalizmin reklam sektörünün bir parçası haline getirme, evin direklerinden birisi olan kadını evden çekerek aileyi yıkmayı hedefleyenlere hizmet etmektedir.

Sözleşme’de “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” üzerinde durulması, Sözleşme’yi hazırlayan düşüncenin “sapmış cinsel tercih”leri koruma amacının olduğunu göstermektedir. Burada LGBTİ+’ler her açıdan koruma altına alınmaktadır. Örneğin siz onların örgütlenme, gösteri ve propaganda yapmalarına engel olamazsınız, bunu yaparsanız toplumsal cinsiyete dayalı psikolojik şiddet uygulamış olursunuz ve yaptırımlara maruz kalırsınız. Onlara yönelik her hareketiniz ya psikolojik şiddet olur ya toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olur.

Sözleşme’nin en önemli sorunlarından bir tanesi, şiddetin gerekçesi olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini görmesidir. Şiddetin risk faktörlerine bütüncül yaklaşılmamış sadece toplumsal cinsiyet eşitsizliğine odaklanılmıştır. Ancak, Mücahit Gültekin ve Fatma Şahin’in “Türkiye’de ve Dünyada Kadına Şiddet” çalışmalarında da belirttiği gibi şiddetin 16 risk faktörü vardır. Toplumsal cinsiyet sadece bunlardan bir tanesi ve ilk sıralarda yer alan bir faktör değil. Özellikle yapılan saha ve literatür araştırmaları, şiddetin en önemli risk faktörleri olarak ilk dört sırada şunları saymaktadır:

- Alkol
- Madde bağımlılığı
- Kumar
- Fakirlik

DSÖ’nün aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 30 ülkede yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre kadına yönelik şiddet olaylarının %70’i, tecavüzlerin %50’si ve cinayetlerin

yönlendirilmektedir. İş ve aile yaşamının uzlaştırılmasından kaynaklanan zorluklar, eve yansımakta, acısı evde çıkarılmaktadır.”

%85'inde en etkili unsur veya sebep alkoldür.³¹ Yine Yeşilay'ın verdiği bilgilere göre alkolün en etkili unsur veya sebep olarak etkisi şu şekildedir;

- Cinayetlerin % 85'i
- Irza tecavüzlerin % 50'si
- Şiddet olaylarının % 50'si
- Trafik kazalarının % 60'ı
- Kadına şiddet olaylarının % 70'i³²

“Erkeğin kadına yönelik fiziksel şiddet uygulamasının oranı alkol alındığı günlerde 8 kat daha fazladır. Şiddetin dozajının artma ihtimali ise 11 kat daha çoktur. Ayrıca, çok içilen günlerle içilmeyen günler karşılaştırıldığında ise, erkeğin şiddet kullanma ihtimali 18 kat artmakta, şiddetin dozajının yükselme ihtimali ise 19 kat artmaktadır.”³³

“Edirne’de eşlerinden şiddet gören 306 kadın arasında yapılan bir araştırma, şiddet gören kadınların şiddetin nedeni olarak neyi gördüklerini ortaya koymaktadır. Kadınlar yaşadıkları fiziksel şiddetin nedenleri arasında ilk sırada alkolü belirtmişlerdir. Fiziksel şiddetin nedeni olarak 7 etmen sıralayan kadınların %32,8'i alkolü ilk sebep olarak göstermiştir.”³⁴

Alkol ve şiddet ilişkisini ele alan araştırmalar, alkolün tecavüzle de ilişkili olduğunu bulmuştur. Cinsel şiddet Amerika Birleşik Devletleri’nde önemli bir sosyal sorun olarak görülmektedir. Amerikalı kadınların en az %25'inin ergenlikte ya da yetişkinlikte cinsel bir saldırıya maruz kaldığı ve %18'inin ise tecavüz kurbanı olduğu bildiriliyor. Araştırmalar, cinsel saldırıyı yapan faillerinin olay esnasında en az yarısının alkollü olduğunu gösteriyor.³⁵

Bu veriler göz önünde bulundurulduğunda, şiddetle mücadeleyi esas alan bir metnin alkol, madde bağımlılığı, kumar ve fakirlik üzerinde durmayı, bunların önlenmesi için düzenleme yapması beklenirdi. İstanbul Sözleşmesi ise bu etkenler üzerinde durmamış, konuyu toplumsal cinsiyet merkezinde ele almıştır. Şiddetin kaynağını ataerkil zihniyette görmüş, bununla mücadele edilmesi için eğitimden iş hayatına kadar düzenleme yapılmasını istemiştir. Şiddetin kaynağına ilişkin veriler ortadayken ve şiddetin ana etkenleri belliyken özellikle bunların görmezden gelinmesi, sadece şiddetin kaynağı olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin görülmesi yine akla feminist düşüncüyü ve kapitalist güçlerin emellerini getirmektedir. Feminizm, gelinen noktada kapitalizmin emellerine hizmet eden bir ideolojiye

³¹ Mücahit Gültekin; Meryem Şahin, Türkiye’de ve Dünyada Kadına Yönelik Şiddet, SEKAM Yayınları, İstanbul 2016, s. 84.

³² <https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/alkol-bagimliliği> ET: 17.07.2020.

³³ Gültekin; Şahin, Türkiye’de ve Dünyada Kadına Yönelik Şiddet s. 84.

³⁴ Gültekin; Şahin, Türkiye’de ve Dünyada Kadına Şiddet, s.85.

³⁵ Gültekin; Şahin, Türkiye’de ve Dünyada Kadına Yönelik Şiddet s.85.

dönüştürmüştür. Kapitalist güçler, kadını iş hayatına çekmek, müdahale edemedikleri aileyi dağıtmak için feminizmi kullanmaktadırlar. Burada özellikle toplumsal cinsiyet üzerinde durularak kapitalist güçlerin kendine engel gördüğü din, gelenek ve örf hedef alınmakta ve bunları ayakta tutan aile dağıtılmaya çalışılmaktadır.

Dünyada ve Türkiye’de her 10 cinayetin mağdurlarından 8’i erkek ve 2’si kadındır. Şiddet erkekten erkeğe, erkekten kadına, kadından kadına ve kadından erkeğe şeklinde tezahür etmektedir. Erkek, zihinsel ve bedensel yapısı gereği şiddete daha meyillidir. Bundan dolayı şiddet vakalarının çoğunluğunun faili erkektir. Ancak mağdurların çoğunluğunu da erkekler oluşturmaktadır. Dolayısıyla feministlerin dediği gibi erkek şiddeti sadece kadını hedef almamaktadır. Görüldüğü üzere kadınlardan dört kat daha fazla erkekleri hedef almaktadır.³⁶

Modernleşen ve toplumsal cinsiyet politikaların en iyi uygulayan ülkeler, kadın cinayetleri ve kadın faillerin oran olarak en yüksek olduğu Avrupa devletleridir. Bu durum kadına şiddetin kaynağını din ve geleneğe gören, toplumsal cinsiyet eşitliği sağlandığında kadına şiddetin azalacağını söyleyen seküler kesimin iddialarını çürütmektedir. Geleneksel kültürün devam ettiği üçüncü dünya ülkeleri, kadının oran olarak en az fail ve mağdur olduğu yerlerdir.

İstanbul Sözleşmesi, bilimsel verilere rağmen politik bir ideolojiden hareket ederek kadına şiddeti merkezine almış, kaynağını cinsiyetçi bir yaklaşımla erkek olarak göstermiş ve din, aile ve geleneği şiddet üreten kurumlar olarak belirtmiş, çözüm olarak da toplumsal cinsiyet eşitliğini göstermiştir. Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesi, şiddeti sorununun kaynağını yanlış belirlemiş, şiddeti kapitalizmin çıkarları için politize etmiş ve çözüm önerisinde de isabetsiz olmuştur.

Şiddetin ana kaynaklarını görmezden gelen, toplumun dini ve geleneksel yapısını hedef alan İstanbul Sözleşmesi şiddeti önlemek bir yana, şiddetin artmasına sebep olacaktır.

Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri

İstanbul Sözleşmesi mahkeme dışındaki alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerini yasaklamaktadır. Sözleşme’nin, “Zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerinin veya hüküm vermenin yasaklanması” başlıklı ilgili maddesi şu şekildedir:

³⁶ Gültekin; Şahin, Türkiye’de ve Dünyada Kadına Şiddet, s. 37-43.

“Taraflar bu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet olayıyla ilgili olarak, arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil olmak üzere, zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerini yasaklamak üzere yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.”³⁷

Aile meselelerinde arabuluculuk ve uzlaştırma toplumsal gerçekliğimizin bir parçası ve yaygın uygulama alanına sahip bir yöntemdir. Aile sorunlarının çoğunun ilk yıllarda meydana geldiği bilinmektedir.³⁸ Genç olan aile üyeleri arasındaki problemler, iki tarafın bilgin ve tecrübeli insanları tarafından çözüme kavuşturulması yaygın ve etkili bir yöntemdir. Bu uygulama aynı zamanda dinimizin bir emridir. Konuyla ilgili ayeti kerime şu şekildedir:

“(Kadın ile kocanın) Aralarının açılmasından korkarsanız, bu durumda erkeğin ailesinden bir hakem, kadının da ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar, (arayı) düzeltmek isterlerse, Allah da aralarında başarı sağlar. Şüphesiz, Allah, bilendir, haberdar olandır.”³⁹

Ayeti kerime, bu yöntemin uygulanması halinde Allah’ında yardım edeceğini bildirmektedir. Kanaatimce bu aynı zamanda ilahi bir lütuftur. Bu yöntemin zayıf taraf olan kadın aleyhine işleyeceği iddia edilmektedir. Ancak hangi kadının babası, amcası, abisi onun aleyhine bir karar çıkarmak ister ki. Bu olsa da istisnai bir durumdur.

İstanbul Sözleşmesi, toplumsal gerçekliğimize uygun, uygulamada başarı sonuçlar veren ve dinimizin emri olan arabuluculuk ve uzlaştırma kurumunu aile meseleleri için yasaklamaktadır. Çözüm için tarafları soğuk, kalabalık adliye ortamına ve daha çok tazminat alabilmek için karşı tarafa kusur atfetme görevinde bulunan avukatlara havale etmektedir.

Feminist ve LGBTİ+ derneklerden oluşan İstanbul Sözleşmesi İzleme Platformu üyesi Av. Hülya Gülbahar konuyu bizzat takip ettiğini ve aile uyuşmazlıklarında arabuluculuğun yasaklanması için gayret sarf ettiğini, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun mimarlarından olan Hakan Pekcanitez ile bizzat görüşerek mezkur Kanun’a şu hükmü eklediklerini ifade etti:

“...Şu kadar ki, aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.”⁴⁰

³⁷ Madde 48, Fıkra 1.

³⁸ SDAM, Sebep ve Sonuçlarıyla Türkiye’de Boşanma Sorunu, s. 30. <http://sdam.org.tr/haber/178-sebep-ve-sonuclariyla-turkiyede-bosanma-sorunu/> ET: 17.07.2020.

³⁹ Nisa Süresi, 35. Ayeti kerime.

⁴⁰ Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu, Madde 1, Fıkra 2. ; <https://www.youtube.com/watch?v=lks22eYnDaM> ET: 17.07.2020.

Aile kurumu ve aile ile ilgili düzenlemelerin feminist ve LGBTİ+'ler gibi aile kurumuna inanmayan, aile kurumunu bir şiddet üretim merkezi olarak gören kesimlere bırakılması aile kurumunun geleceği açısından düşündürücüdür. Feministlerin işyerinde şiddet, okulda şiddet, toplu ulaşımlardaki şiddet yerine özellikle ev içindeki şiddete yoğunlaşmaları, feminizmin kapitalizmin politikalarına hizmet ettiği tezini güçlendirmektedir.

Aileyi Dağıtma

İnsanlık tarihi bir aile olan Hz. Adem ve Hz. Havva ile başlamıştır. O günden bugüne aile kurumu farklı formlarda varlığını devam ettirmiştir. Tüm dinler aile kurumuna ilişkin hükümler vaaz etmiş ve bunun önemini vurgulamıştır. Modernleşme, kentleşme ve göç neticesinde geleneksel aile yapısı yerini çekirdek aileye bırakmıştır. Post modern süreç ile birlikte çekirdek aile yerini atom aileye bırakmakta ve bu gidişatla birlikte ailesiz yaşam modelleri artmaktadır. Tüm yaşanan bu olgular bir yandan aile kurumuna zarar vermiş ama aynı zamanda bir yandan ailenin önemini anlaşılmaya istemeden de katkı sunmuşlardır. Kalabalık ve karmaşık ilişkiler çağında aile, kişinin bir rahatlama sığınağı haline almıştır. Kent yaşamının gürültülü ve yorucu yaşamında aile bir huzur merkezi olmuştur.

Kapitalist ekonomi modeli, aileyi kendisi için müdahale edilmemiş bir alan ve kar oranını azalttığı için hedef olarak görmektedir. Bu açıdan aileyi dağıtmayı kendisi için amaç haline getirmiştir. Politika ve kanun koyucular üzerinde yoğun bir etkisi olan kapitalist sınıfın varlığı düşünüldüğünde aile düzenlemelerine ihtiyatla yaklaşılması gerekmektedir.

Şiddet, bütüncül bir yaklaşım ile etken ve bileşenlerinin tespit edilmesini gerektirir. İstanbul Sözleşmesi, şiddete bütüncül yaklaşımdan uzak bir şekilde sadece toplumsal cinsiyet zaviyesinden bakmıştır. Toplumsal cinsiyete dayalı bakış açısı, insan fitratına ve toplumsal gerçekliğe aykırı olduğu için aile ve toplum üzerinde kötü sonuçlar doğuracaktır. Nitekim toplumsal cinsiyet politikalarını en iyi uygulayan İzlanda, Finlandiya, İsveç ve Norveç'te; yıldan yıla evlenme oranı azalmış boşanma oranı artmış⁴¹, evlilik dışı çocuk doğum oranı (İzlanda % 65, Norveç % 55, İsveç % 54, Finlandiya % 40), kadına yönelik şiddet oranları, intihar oranı, alkol ve madde kullanım oranı artmıştır.⁴² Toplumsal cinsiyet politikalarını uygulayan ülkelerde aile kurumu dağılmış, yok olmanın eşiğine gelmiştir. Aynı zamanda

⁴¹ Gültekin; Şahin, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın ve Aile (İzlanda, Finlandiya, İsveç, Norveç, Türkiye), s. 65.

⁴² Gültekin; Şahin, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın ve Aile (İzlanda, Finlandiya, İsveç, Norveç, Türkiye), s. 66-68.

toplumsal sorunlar ve suç oranları yıldan yıla daha çok artmıştır. Tüm bu veriler ve toplumsal cinsiyet düşüncesine göre İstanbul Sözleşmesi, aile kurumunu kötü etkileyecek ve dağıtacaktır.

İstanbul Sözleşmesi, neslin korunması için gerekli olan fitrata ve hukuka uygun beraberlik, birleşme ve aile kurma zemininden uzak, neslin korunması ilkesine aykırı beraberlik ve birleşmelere zemin hazırlamaktadır. LGBTİ+ hareketlerin örgütlenme, gösteri ve propaganda yapmalarına hukuki altyapı oluşturmaktadır. Bu açıdan toplumsal gerçekliğimizdeki aile kurumuna zarar vermektedir.

İstanbul Sözleşmesi ve onun uygulamadaki yansıması 6284 Sayılı Kanun ile birlikte Türkiye’de kadın cinayetleri artmıştır. Bunun yanında boşanma oranları artmış ve evlilik oranları azalmıştır. Sözleşme’nin kadına şiddeti önlemediği ve aile kurumunu dağıttığı ortadadır.

Sözleşme, aile yerine kadını merkezine almış, erkeği potansiyel bir şiddet objesi olarak görmüş ve aileyi şiddet üreten bir kurum olarak tasarlamıştır. Kadın ve erkeğin fitrattan gelen farklılıklarını yok saymış, bu farklılıkları ayrımcılık olarak görmüş ve eşitlik adı altında bu farklılıkların izole edilmesini düzenlemiştir. Kadın ve erkeğin birbirini üzerindeki hak ve yükümlülüklerinden kaynaklanan uygulamaları şiddet gerekçesi olarak göstermiş ve kadının evden uzaklaşmasına sebep saymıştır. Sözleşme bu haliyle aile kurumunu dağıtacağı kuşkusuzdur.

Türkiye’deki Siyasi Partilerin Sözleşme’ye Karşı Tutumu

Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti):

İstanbul Sözleşmesi, Ak Parti iktidarı döneminde imzalandı ve uygun bulundu. O dönemde sözleşme, üzerinde hiç tartışılmadan öve öve meclisten geçirildi.

Ak Parti’nin içindeki feminizmden etkilenen kadınlar ve batıya karşı kompleks içinde olanlar sözleşmeyi destekliyor. Ancak Ak Parti’nin içinde Sözleşmeye karşı olan ciddi bir kitlede var. Ak Parti’nin kendi çizgisine zıt olan bu Sözleşmeyi imzalaması ve uygun bulması dönemin konjonktürü ile ilgilidir. O dönem Türkiye’nin dış politikada batı çizgisinden ayrılmaya başladığı dönemdir. Bu ayrılmaya karşı Batı’nın tepkisinden çekinen Ak Parti bu tür uyum yasaları ve Avrupa Birliği çıkışlı sözleşmeleri imzalamıştır. Konuyla ilgili Sibel Eraslan şunları kaydetmektedir:

“İstanbul Sözleşmesi, hazırlandığı dönemde pragmatik bir ihtiyaca yaslanıyordu. Avrupa Birliği’ne girebilmemiz için önümüze konan mevzuatta, öncelikli olarak yer alıyor oluşu, pek de kuşku uyandırmamıştı. Çünkü Avrupa Birliği’ne dahil olmak istiyorduk, kendimize bir şekilde çeki düzen vermeliydik, modernleştiğimiz sinyallerini alabilmeliydiler bizi aralarına alacak olanlar.

Bu durum bizim mütemadiyen tekrar ettiğimiz aşına bir dönüşüm hikayesiydi aslında. Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, 1. ve 2. Meşrutiyetler hatta Cumhuriyet dönemindeki hukuk modernleşmelerini de bu kafiye eklemek gerekir... Asıl itibariyle, Avrupa’ya bakarak kendimize vermeye çalıştığımız çeki düzenlerdir...

“Muasır medeniyet seviyesi” veya “Avrupa Birliği kriterleri” gibi dışarıdan iktibas yöntemiyle ve oldukça hızlı bir etkileşimle gerçekleşmesini planladığımız değişimlerin; kendi hayat hikayemize ne kadar uyduğuna hiç bakmayız oysa, hangi fay hatlarını kırıp, hangi dirençlere yol açacağına, hangi buhranların fitilini ateşleyeceğine hiç bakmayız. Bunlar ne de olsa “aydınlatılması gereken halkın” şuurunu zaman içinde açacaktır, biz yapalım hele, denilir ve yapılır...”⁴³

Ancak gelinen noktada Ak Parti’nin Sözleşmeye karşı olduğunu daha gür sesle dillendirilmektedir. Konuyla ilgili Numan Kurtulmuş şunları ifade etti:

“İstanbul Sözleşmesi'nin imzalanması gerçekten yanlıştı. Bu metnin içerisinde iki tane önemli husus var dikkat çekmemiz gereken ve bizimle asla uyuşmayan, bunlardan birisi toplumsal cinsiyet meselesi bir de cinsel yönelim tercihi. LGBT vesaire gibi marjinal unsurların ekmeğine yağ sürecektir kavramlar olduğu ya da onların arkasına sığınarak faaliyet yapabilecekleri alanlar olduğu görülüyor.

İstanbul Sözleşmesi olmazsa Türkiye’de kadına karşı şiddet artar tezi de bir şehir efsanesidir. Yalan yanlış propagandadır. Türkiye’de bütün siyasi partilerin tabanlarında İstanbul Sözleşmesi’nden çıkılması ya da bunun bir düzenlemeyle revize edilmesi konusunda çok ciddi beklentiler vardır. Bunun aileye zarar verdiği konusunda endişeler var. Nasıl usulünü yerine getirerek bu sözleşme imzalanmışsa, aynı şekilde usulü yerine getirilerek bu sözleşmeden çıkılır.”⁴⁴

Erdoğan’da sözleşmenin Nas olmadığını, feshedilebileceğini belirtti ancak somut bir adım atılmış değil. Somut adım atılmamasının sebepleri arasında Ak Parti içerisindeki batı

⁴³ <https://www.star.com.tr/yazar/istanbul-sozlesmesine-karsi-yukselen-dini-itirazlara-kulak-verecek-miyiz-yazi-1555484/> ET: 17.07.2020.

⁴⁴ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49473457> ET: 17.07.2020.

düzenlemelerine hayranlıkla bakan kişilerin varlığı ve Ak Parti'nin fayda temelli siyaset anlayışıdır.

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)

CHP, Sözleşme'yi savunuyor ve feshedilmemesi gerektiğini belirtiyor. Türkiye'deki ithal kanunların mimarı olan CHP'nin bu ithal sözleşmeye yönelik bu tavrı anlaşılır bir durumdur. CHP kadın kolları tarafından Sözleşme'nin uygulanması için propaganda çalışmaları yapılmaktadır.⁴⁵

Halkların Demokratik Partisi (HDP)

HDP, Kürtlerden oy alan ancak oy aldığı kitlenin din, gelenek ve kültürüne aykırı olarak batı orjinli ve feminist-komünist bir fikri yapılanması vardır. Bu minvalde İstanbul Sözleşmesi'ni destekliyor ve uygulanmasını istiyor. HDP Kadın Meclisi konuyla ilgili şunları kaydetti:

“Hükümet ve Meclisi, İstanbul Sözleşmesinin uygulanması için göreve; tüm kadınları ve kadın örgütlerini, demokrasi güçlerini Sözleşmenin uygulanmasında ısrarlı bir mücadelede dayanışmaya çağırıyoruz!”⁴⁶

CHP ve HDP, İstanbul Sözleşmesi'nin kadını koruduğunu, kadın cinayetlerini önleyeceğini iddia etmektedirler. Ancak 9 yıldır imzalanan ve uygulamada olan Sözleşme'ye rağmen kadın cinayetleri her yıl daha da artmaktadır. HDP, her gün 5 kadın cinayetinin işlendiğini belirtiyor. Bu yılda 1825 cinayet yapıyor. Türkiye'de 2016,2017 ve 2018 yıllarında işlenen toplam kadın cinayeti 932'dir⁴⁷. Bu konu ile ilgili istatistiklere rağmen farklı bir algı oluşturulmak istendiğini göstermektedir. CHP ve HDP'nin diğer bir iddiası ise Sözleşme'nin uygulanmadığı iddiasıdır. Ancak, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, İstanbul Sözleşmesi'nin esas alınacağını belirtmiştir⁴⁸. 6284, İstanbul Sözleşmesi'nin uygulamadaki görünümüdür. Bununla birlikte aile bakanlığının hazırladığı eylem ve strateji planlarının hepsinde İstanbul Sözleşmesi'ne hakim olan görüş

⁴⁵ https://twitter.com/Canan_Kaftanci/status/1279111062001004544; ET: 17.07.2020.
⁴⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=VJUAOLiOU3Q> ET: 17.07.2020.

⁴⁷ <https://www.hdp.org.tr/tr/hdk-hdp-kadin-meclisi-istanbul-sozlesmesi-uygulansin/4941> ET: 17.07.2020.

⁴⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kadin-cinayeti-istatistikleri-rapora-yansidi/1443092> ET: 17.07.2020.

⁴⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6284.pdf> ET: 17.07.2020.

vardır⁴⁹. Bununla birlikte Sözleşme uygulanmıyor iddiası yerinde değildir. Devlet ajanlarının uygulamadaki aksaklıkları ise tüm Türkiye'nin problemidir.

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)

MHP, Sözleşme'nin karşısında duruyor. MHP Genel Başkan Yardımcısı Yaşar Yıldırım konuyla ilgili şunları kaydetti:

“Aileyi ve nesli korumayan İstanbul Sözleşmesi yanlıştır.”⁵⁰

Saadet Partisi

Saadet Partisi, İstanbul Sözleşmesi'ni “ucube” bir sözleşme olarak nitelendiriyor ve sert bir şekilde karşı duruyor, aynı zamanda kendine yakın yayın organlarıyla bu yönde bilinçlendirme çalışması yapıyor. Saadet Partisi Konya Milletvekili Abdulkadir Karaduman konuyla ilgili şunları ifade etti:

“Mevcut iktidar eliyle hiçbir fikir alışverişine başvurulmadan aceleyle oldu bittiye getirilerek imzalanmış İstanbul Sözleşmesi adı verilen ucube, adeta aile yapımızı çökertmek için kaleme alınmış bir metindir. Bu sözleşme erkeğin kadın üzerindeki sözde iktidarını kaldırmak için değil, bizzat küresel emperyalizmin genlerin alınıp satılabildiği, yaşamın ücretle satılabildiği bioiktidarını tesis etme gayesidir. Toplumsallığı ortadan kaldırmak, aileleri bölmek ve bireyselliğin kapitalizme hizmet etmesini tesis etmektedir. Mesele kadınları korumak değil, erkeği ve kadını tüketim objesi haline getirmektir. Aileyi korumaya yönelik düzenlemeler bu sözleşmeye dayandırılarak çıkarılmış ve aileyi yıkmayı detaylandırmıştır.”⁵¹

Hür Dava Partisi (Hüda Par)

Hüda Par, İstanbul Sözleşmesi'ne karşı duruyor ve kendine yakın yayın organlarıyla bu konuda bilinçlendirme çalışması yapıyor. Konuyla ilgili Hüda Par'ın yaptığı gündem değerlendirme toplantısının da şunlar kaydedildi:

““Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi” gerekçesiyle Mayıs 2011'de imzaya açılan ve 2014'te resmen yürürlüğe giren “İstanbul Sözleşmesi”, kaynaklık ettiği “Cinsel yönelim tercihi” gibi sapkınlıklarla toplumumuzun dini ve insani değerlerini

⁴⁹ <https://ailevecalisma.gov.tr/ksgm> ET: 17.07.2020.

⁵⁰ <https://www.ankaradanhaber.com/gundem/mhp-li-yasar-yildirim-da-istanbul-sozlesmesi-nin-yanlis-h116025.html> ET: 17.07.2020.

⁵¹ <https://www.milligazete.com.tr/haber/2856565/istanbul-sozlesmesi-toplumu-felakete-surukluyor-derhal-feshedilmeli> ET: 17.07.2020.

aşındıran meşum çabaların sığınağı olmuştur. Sözleşmeye uyarlanan ilgili yasalar ve saha uygulamaları, sözleşmenin sözde gerekçesini teşkil eden kadına yönelik şiddeti engellemediği gibi, daha da artıran bir mekanizma üretmiştir. Her yıl adına “Onur” dedikleri sapkınlığı teşvik edici etkinliklerin bu yılki safhasında Sayın Cumhurbaşkanı milletin ahlaki ve manevi değerlerini aşındıran taşkınlıklara dikkat çekmiş, herkesi bunlara karşı tavır almaya davet etmiştir. Oysa sapkınlıklara temel teşkil eden sözleşmeye karşı bir karşıtlık zaten vardır. Bu tavrı alması gereken halk değil, siyasi iradedir.”⁵²

Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA)

Deva Partisi’nde, İstanbul Sözleşmesi’yle ilgili olarak ilginç bir durum var. Zira, partinin kurucu listesinde yer alan Selma Aliye Kavaf, Ak Parti’den aile bakanı olduğu dönemde İstanbul Sözleşmesi müzakerelerine katılmış ve toplantı sonuç bildirgesinde geçen “farklı aile formları” ifadesini eş cinsel aileleri de kapsadığı gerekçesiyle bildirgeyi imzalamamıştır. Konuya ilişkin olarak da eşcinselliği bir hastalık olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu tavrı onun siyasi kariyerine mal olmuş ve bir sonraki dönem milletvekili adayı bile olamamıştır. Buna rağmen Deva Partisi Hukuk ve Adalet Komisyonu Başkanı Mustafa Yener katıldığı bir programda şunları söyledi:

“İstanbul Sözleşmesinin hiç bir yerinde, hiç bir şekilde eşcinsellik geçmez... Eşcinsellikle ilgili en ufak bir ima yok... maalesef kitleler okumadıkları için ve kitleleri yönlendiren "mezcuplar" son zamanlarda çok fazla türediği için bu konuda başkalarına hakaret ederek algı oluşturmaya çalışıyorlar... İddia edenler Sözleşmeyi okusunlar... birilerini dinlemesinler...”⁵³

İstanbul Sözleşmesi’nde eşcinselliği ifade eden ve doğrudan geçen “cinsel tercih” ve “toplumsal cinsiyet kimliği” ifadeleri vardır. Yukarıdaki başlıklarda açıkladığımız üzere bu kavramları tanımını bizzat Avrupa Konseyi kendisi yapmış ve bunların LGBTİ+’leri kapsadığını belirtmişti. Bunun yanında sözleşmenin birçok yerinde “toplumsal cinsiyet” kelimesi geçmekte ve bu düşünce, arka plan olarak eşcinselliğe temel oluşturmaktadır. Yeneroğlu’nun yaptığı açıklamalara göre kendisi ya Sözleşmeyi okumamış ya da bazı yazarların ifade ettiği üzere Batı’ya selam çakıyor.⁵⁴

⁵² <https://hudapar.org/web/1207/gundem-degerlendirmesi-06072020.jsp> ET: 17.07.2020.

⁵³ <https://www.youtube.com/watch?v=05BicMDKmq> ET: 17.07.2020.

⁵⁴ <http://www.islamianaliz.com/h/79760/ahmet-hakan-cakicidan-mustafa-yenerogluna-gavura-selam-cakmak-zorunda-misiniz> ET: 17.07.2020.

Gelecek Partisi:

Ahmet Davutoğlu, İstanbul Sözleşmesi'ni dönemin dışişleri bakanı olarak imzalayan kişidir. O dönem de konuyla ilgili Sözleşme'yi “şahsi meselesi” olarak algıladığını ve “dostlar alışverişte görsün” mantığıyla yaklaşmadığını belirtmiştir.⁵⁵

Ahmet Davutoğlu, Sözleşme'nin kadına şiddetle mücadele etmek için imzaladığını, Sözleşme'yle gurur duyduğunu ve Sözleşme'ye karşı çıkanların kadına şiddet uyguladığını ifade etti. Siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler teorisyeni olan Davutoğlu'nun Sözleşme'nin ardında gizli olan niyeti anlamadığını söylemek zorlama bir yorum olur. Davutoğlu'nun tavrı da Batı'ya selam çakma şeklinde yorumlanabilir.⁵⁶

Sonuç ve Değerlendirme

İstanbul Sözleşmesi, ithal bir kanundur. Aile kurumunu ve kadını ilgilendiren bir düzenlemenin Batı'dan ithal edilmesi Türkiye'nin sahip olduğu değerler ve toplumsal gerçeklik açısından uygun değildir. Aile ve kadın konusunda kendi sorunlarını bile çözmekten aciz olan Batı'nın 19 ve 20. yüzyıl alışkanlığıyla sorunların çözüm yeri olarak görülmesi düşündürücüdür.

Türkiye'nin başta kadına şiddet olmak üzere bir kadın sorunu vardır. Ancak bu sorunların kendi değerlerimiz ve ilmi müktesebatımız ile çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu sorunları çözecek ilmi birikim ve kadro Türkiye'de fazlasıyla mevcuttur. Bu sorunlar, esaslı bir şekilde çözülmese Batı'nın Truva atına dönüşecektir. Nitekim İstanbul Sözleşmesi Batı'nın bir Truva atı olarak normlar içerisindeki yerini korumaktadır.

İstanbul Sözleşmesi, şiddetin kaynağı olarak erkek ve erkek egemen toplumu görmüştür. Halbuki şiddetin fizyolojik, psikolojik ve sosyal birçok kaynağı vardır. Sözleşme bu haliyle şiddetin kaynağını yanlış tespit etmiştir. Bu tespitinde özellikle ailenin otoritesi konumunda olan, evin idaresinde büyük bir payı olan erkeğin hedef alınmış olması bir toplum mühendisliğine işarettir. Şiddetin kaynağı olarak erkeği hatta aileyi görmek, aile ve toplumun geleceği açısından tehlikeli bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım kadın ile erkek arasındaki sorunları artırdığı gibi, gençleri evlenip aile kurmaktan soğutmakta, dolayısıyla ailesiz birlikteliği dolaylı olarak teşvik etmektedir. Bu durum, Sözleşme'nin cinsiyet eşitliği ile ilgili maddeleri

⁵⁵ <https://teyit.org/istanbul-sozlesmesi-hakkindaki-efsaneler-ve-gercekler/> ET: 17.07.2020.

⁵⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=6oPxf2HTAD8> ET: 17.07.2020.

ile birlikte düşünülduğünde Sözleşme'nin kadını ve tabii cinsiyete aykırı davrananları koruma adına insanlığın varlığını tehdit eden boyutlarda bir öze sahip olduğu sonucuna varmak mümkündür.

İstanbul Sözleşmesi, şiddet sorununa çözüm olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini görmüş ve bunun özel sektör dahil olmak üzere her kurumda uygulanmasını istemiştir. Toplumsal cinsiyet ideolojisi, fitratı yok saymakta ve aile kurumunu hedef almaktadır. Bu haliyle Sözleşme, toplumun yapısıyla oynamakta ve geleceğine yönelik bir tehdit oluşturmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi, aile kurumunu tanımlamamış, ailenin kadın için önemini görmemiş, tam aksine aileyi kadın için güvenilmez bir kurum olarak tasvir etmiştir. Bununla bağlantılı olarak şiddet ve kadına yönelik çözüm önerilerinde aile kurumundan ziyade feministlerin propaganda mekânlarına dönüşen sığınma evlerini çözüm olarak düzenlemiştir.

Sözleşme, ailenin; kişi, toplum ve devlet için taşıdığı önem tartışmaya kapalıdır. Dolayısıyla Sözleşme, aile kurumunun birliğine göre değil, dağıtılmasına göre düzenlenmiştir.

İstanbul Sözleşmesi'ni radikal bir şekilde savunan derneklere bakıldığında çoğu yabancı kurum ve kuruluşlardan destek almaktadır. Bu derneklerin halk nezdinde bir karşılığı olmadığı gibi özellikle toplum üzerinde menfi çalışmaları bulunan kuruluşlardan destek alması düşündürücüdür.

İstanbul Sözleşmesi'nin bazı maddelerine çekince konulması veya ıslah edilmesi gerektiği görüşü farklı kişilerce dillendirilmektedir. Ancak Sözleşme kendi içinde bir bütünlük arz ettiğinden onu ıslah edilme imkanı yoktur. Yapılması gereken, İstanbul Sözleşmesi'ni feshetmek ve yerine toplumun değerlerine uygun, sorunların kaynağını doğru tespit eden ve aile kurumunu merkeze alan yeni düzenlemeler yapmaktır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın kadın ve aileye yönelik yaptığı düzenlemelerin tamamı incelendiğinde bu düzenlemelere hâkim olan zihniyetin İstanbul Sözleşmesi'ne hakim olan zihniyet ile paralel olduğu görülecektir. Dolayısıyla sorun sadece İstanbul Sözleşmesi değildir, sorun aile ve kadın konusunda düzenleme yapanların sahip olduğu zihniyettir. Sorunların esaslı çözümü için, aile ve kadın konusunda bir zihniyet dönüşümünün yaşanması gerekmektedir.

Ailenin korunması gibi tabii cinsiyete karşı geliştirilen/propaganda edilen/teşvik edilip dayatılan cinsel tercihlere yönelik koruma ise insanlık soyunun geleceği açısından bir güvenlik tehdididir ve Türkiye’de de bir “beka” sorunu olarak değerlendirilmek durumundadır. Hiçbir yaklaşım, görüş bu tehdidi hafifseyecek yönde olmamalı, bu yönde dayatmalar dikkate alınmamalıdır.

